

S Z O M S Z É D O K

Hideg, októbertvégi est volt. S szél fujt, ruhán, kalapon, kabáton áthatoló. Komisz, zord, északi szél. Szabadabb helyen szinte beretválta az arcot. És zargatta, hajkurászta a szállongó faleveleket. A kutyaugatást is széttépte. A pusztai telep két szélső háza közt úgy zúgtak a telefondrótok, mintha harangoztak volna.

Ebben a gyalázatos időben egy ütött-kopott teherautó gurult be a teleprész hátsó udvarára. Egészen az ólakig döcögött le, ott, a kerti bejáratnál megállt.

A nagybundás, nagysapkás soffőr most nyomkodni kezdte a dudát. Erre kinyílt az egyik ház ajtaja, s ócska, sötétszürke télikabátban, egy sovány, alacsony, őszhajú nő lépett ki. Sárga gyapjúkendőjében, fűrge madárléptekkel sietett a teherautó felé.

— Itt vagyok — mondta szerbül. — De miért jött olyan későn? Mindjárt hét óra.

— Nem jöhettek előbb — válaszolta közömbösen a gépkocsivezető. S otromba bundájában és bakancsában lemaszott. fülkéjéből, hogy leeresse a kocs oldalát. Az dörömbölve vágódott le.

— Kezdheti a hürcolkodást — szólt érdesen az asszonyhoz, sáros kezét csapkodva.

Az asszony előbb betúrta kiszabadult ősz haját, aztán gondnyütte barna arcán megbántottság grimaszával visszasietett.

— Gyere, Míra, segíts, itt van a teherautó — kiabált be lányának, midőn belépett az előszobába.

— Mindjárt jövök, mama — válaszolta belülről egy kellemes női alt.

S a kinyíló ebédlőajtóban, formás karjaival dolograkészen, egy szép, barnaarcú, teltidomú, szemüveges leány jelent meg, tekintetében félig kérdő, félig csodálkozó kifejezéssel.

— Gyere, Míra, segíts. De előbb vedd fel télikabátodat — mondta a durvavonású, erőyesarcú asszony, s hideg, szürke szemével végignézett az egymásradobált mindenféle holmin. Majd lehajolt, felemelt két kisebb zsákbatyut, s hóna alá szorítva, kifelé indult. Nemsokára lánya is követte.

Így vittek, cipeltek — nagyobb láda hiányában — minden darabot külön-külön. Egy élet sokszor keserves szerzeményeit rakosgatták immár negyedszer kocsira. Ezuttal azonban utoljára, mert a nyugalombavonulás pontot tett egy harmincötéves tanítónői pálya végére, s egy ezer gondtal, bajjal, vesződséggel és két világháborúval megszaggatott életre.

Hajlongtak, görnyedeztek, cipekedtek. Hol egyedül, hol egymásnak segítve. Élesen vágó északi szélben. Hajuk néha kibomlott, kendőjük félrecsúszott. Meg kellett állniok, hogy megkössék, megigazítsák. A megerőltető cipekedésben melegük lett, verejték csurgott homlokukról. Kezefejükkel törölték, maszatolták. Az asszony végülis keserűen fakadt ki:

— Ilyenkor soha sincs itt! Egyetlen hürcolkodásnál se segítene. Mindig magamra hagy. Inkább elutazik, semhogy csinálnia kelljen valamit. Mindig én húzom az ígát.

Férjére céltzott. Erre a öregedő fejjel is legényéletet élő emberre, akinek sohasem volt elég egy nő, s aki minél idősebb lett, annál több leányt kívánt meg. Noha kellemetlensége is volt emiatt, néhány.

A nagyobb bútorokhoz érve, tanácstalanul álltak meg.

— Még kellene, mama, kérni a soffórt — ajánlotta végülis a lány.

— Nem tudom — válaszolta anyja kedvetlenül, kidolgozott kezét végighúzva homlokán. — Olyan nem szives. Ha szólok hozzá, immelámmal válaszol. Inkább telepi emberek után néznék.

— Ilyenkor, anyám? Már késő van. Gyerünk, beszéljünk veled, mondd, hogy megfizeted a fáradságát. S azt is, hogy Milka is segíteni fog a fiával. Ő mindig olyan jó volt hozzánk, biztosan eljön.

— Hát menjünk.

S a kocsiszélességű, kerti gyalogúton a teherautó felé indultak.

— Erről a fáról sem eszünk több almát — mondta az asszony, mikor egy mélyen lelógó, terebélyes fa alatt elhaladtak. — Ugyancsak rövid ideig élveztük.

— Rövid ideig — ismételte a lány. — De itt vagyunk, beszélj a soffórral.

— Kérem — kezdte az asszony — segítsen a bútorokat idehozni s felrakni. Megfizetem. Az én embereim nem várhattak tovább, hat után elmentek. De jön egy asszony a fiával az is segíteni fog. Mindjárt ide hívjuk.

A soffór azonban nem válaszolt. Konokul leszegette a fejét, s a földre nézett.

Erre a leány próbálta rávenni.

— Nem fárasztanók, ha nem volna olyan későn, s tudnánk embert szerezni. Ezért kérjük, hogy segítsen.

A testes, nagyfejű, sűrűszemöldökű gépkocsivezető végre „igen“-t dörmögött.

— Csak aztán sokáig ne tartson — tette hozzá.

— Nem fog tartani — biztosította a lány. — Már megyek is az asszonyért.

S negyedórával később megkezdődött a nagyobb bútorok berakása.

A sürgés-forgásra, cipekedésre, lábak dobogására figyelmessé vált a szomszédház lakója, Holló. Egy középtermetű, sasorrú, átfésülthajjú, domború homlokú férfi. Történetesen vízért ment konyhájukba, mikor kívülről hangos beszéddel kevert topogást hallott. Kissé kinyitotta az ajtót és kinézett. Akkor látta, hogy mi történik. Sietve felvette kabátját, feltette kalapját s kiment. Az erősen fúvó északi szél mindjárt az ajtóban elkapta — Ezek is jó időt választottak — gondolta. — De csakugyan hurcolkodnak-e vagy csak a bútor egy részét szállítják — morfondírozott magában. Megkérdezni azonban nem akarta. Egy indokolatlan sértődés miatt ugyanis nem volt legszívélyesebb viszonyban az asszonnyal. De mikor látta a sűrű szélben görnyedni, cipekedni, megsajnálta. Végülis mi öröme volt csélcsep férje mellett az életben. Csak örökös gond, munka, igavonás, költözködés. Lám, itt is alighogy megmelegedtek, már tovább kell menniök. S ha legalább jobb sorssal cserélhetnék fel a mostanit. De még azt se! Akármilyen sajnálatos félreértés is zavarta utóbbi időben viszonyukat, mégis csak szomszédai voltak, akik, ha elmennek, hiányozni fognak. Ahogy hiányzik egy fa, mely évekig a ház mellett állott, ha máról-holnapra kivágják.

Ily gondolatokkal tért a kerti gyalogútra, midőn szembejött vele a lány. S bár egyébként nem sokat beszéltek, megállította.

— Hát csakugyan hurcolkodnak, Míra? — kérdezte.

— Csakugyan — válaszolta a kipirult, röpködő hajjú lány.

— Sajnáljuk, hogy elmennek — mondta Holló egyszerűen. — Megszoktuk, hogy itt élnek mellettünk, hogy ide tartoznak a kerthez, a parkhoz, a környezetbe. Hiányozni fognak.

— Csak kezdetben. Aztán ezt is megszokják — felelte a lány, udvarias mosollyal.

— S magának nem fáj, Míra, hogy elmennek?

— Én olyan ritkán voltam idehaza, hogy ez a hely sohasem vált otthonomná.

— De mégis otthona volt.

— Annyiban, hogy itt élt, itt lakott az anyám, s hogy amikor hazajöttem az egyetemről, a vasutvonalról vagy Új-Beograd építéséről, viszonlálhattam régi, kedves bútorainkat. Ezentúl még otthonalanabb leszek — tette hozzá mosolyogva, de hangjában csepp szomorúsággal. — Most már csak anyám marad, a bútorok jórésze kikerül, lakás hiányában, nagyanyám falusi házába, s ki tudja, mikor állíthatjuk be ismét valahová. De hol leszek én már akkor?

— S mit szól mindehhez az anyja?

— Mit szólhatna? Bele kell törődnie Mert apámat mégsem hagyhatja magára. Így mégis szeme előtt lesz.

— Hát akkor, Míra, ma utoljára látjuk egymást.

— Itt: utoljára. De máshol még találkozhatunk.

— Nem hiszem én azt. Míra. Sokaktól búcsúztunk el úgy, hogy többé sohasem láttuk egymást. Régebben, míg többet utaztam, nem egy kedvessé vált idegennel szorítottam így kezét a vonatban.

— Akkor mi is így szorítunk kezét.

— Így, Míra — búcsúzott el a leánytól.

S utána felkereste a teherautónál foglalatostkodó asszonyt.

— Sajnálom, hogy elmennek — mondta beszélgetés közben.

De a tanítónő tartózkodó maradt s ridegen, szűkszavúan válaszolt. Noha annak idején nem neki volt igaza.

Holló végülis megunta.

— Bárhogya is volt — fordult az asszonyhoz — ne hánytorgassuk szükségtelenül a multat, s fogjunk utoljára barátságosan kezét, így búcsúzzunk el egymástól.

Azután visszatért lakásukba.

— Menj át, Sarolta, Milyékhez — szólt nappali szobájukba lépve, feleségéhez, egy kecsesstartású, magas, finomarcvonasú, barna asszonyhoz. — Megjött a teherautó, hurcolkodnak. Hátha szükségük van valamire.

Az asszony abbahagyta a frissen vasalt fehérnemű berakását, s csillogó, fekete szemével meglepődve nézett urára.

— Ilyen későn? — kérdezte.

— Ilyen későn — válaszolta egykedvűen ura. Majd rágyújtott kurtá angol pipájára, bevágódott kényelmes karosszékébe, s csendesen pöfékelve, maga elé nézett.

— Szegény asszony, ugyancsak kijut neki az életben — mondta felesége részvétellel.

Utána gyorsan kabátot vett fel s átsietett. De alig volt odaát néhány percig, máris visszajött.

— Egy paplant viszek át, hogy legyen mivel takarózniok, — szólt elmenőben.

Másodszor se maradt tovább.

— Semmit se akar elfogadni — mondta, mikor visszatért s odaüldözött a kályhához. — Hiába ajánlottam, hogy aludjanak nálunk, visszautasította. Makacsul kitartott a mellett, hogy a padlón ágyaz maguknak. Csak egyetlen paplant kért. Többet világért se kart elfogadni. Különben ismered. Ha valamit átjött kérni, mindig igyekezett valamivel viszonzni. Ha nem is egyértékűvel. Senkinek sem akart adósa maradni. El kell ismerni, hogy jellemes asszony volt.

— S mindent felraktak már? — tudakolta férje.

— Mindent. Nem maradt más a lakásban, csak fekhelynyi ágynemű. Ott éppen, hogy összebújhatnak. Ugyancsak fájni fognak. A tűz is kialudt, s egy darab fa sincs a háznál. Ami kevés megmaradt, azt zsákokba rakták, bekötötték, kocsi alá hányták. Felajánlottam, hogy áthozok néhány darabot. Az asszony ezt is visszautasította. A villanykörteket is kicsavarták. Csupán egyetlen égett, szegényes, sárga lánggal. Rossz volt ránézni. Halottvirrasztó gyertyára emlékeztetett. Isten ments, hogy mi is ily sívár, gyászos hangulatban költözzünk, ha nyugdíjba vonulunk. De Milytynén a legkisebb szomorúság se látszott. Végesvégig rideg, tárgyilagos maradt. Lánya is megőrizte nyugalmát. Irigyelem őket. Bár mi is ilyenek lehetnénk.

— Mikor elbúcsúztam s kijöttem — folytatta — a feketesárgafoltos vén macska ott nyávogott a küszöbön. Mintha érezte volna, hogy ismét gazdátlan marad. Olyan rossz volt hallgatni. Egész az ajtóig kísért a hangja.

— Ha látjuk, hogy az új tanítóék nem szívelik, s nincs ellenedre, idevesszük — jegyezte meg férje.

— Idevehetjük — egyezett bele az asszony.

— Úgy sincs sok ideje hátra.

— Nekünk se. Két-három év, s reánk kerül a sor — mondta az asszony.

— Ne gondolj rá, Sarolta — válaszolta férje. — Még itt vagyunk, senki sem zargat, szobánk meleg, a lámpák barátságosan világítanak, még nem inog alattad a padló, még beletartozunk egy élő emberi közösségbe. Három esztendő nagy idő, ne csináljunk magunknak előre gondot, s próbáljunk beletörődni, hogy ismét elveszítünk egy szomszédot. Látod — folytatta — míg itt éltek melletted, s napról-napra találkoztál, beszélgettél velük, közömbösek voltak, sose gondoltál rájuk különösebben. Most azonban, hogy elmennek, s ideállt a bútorszállító kocsi, mintha csak a szent Mihály lovát hozták volna a ház elé, hirtelen megcsapott az elmulás hangulata, s egyszerre sajnálni kezded őket, mert érzed, hogy többek voltak, mint más mindennapi ember: szomszédok — fejezte be szavait.

Szirmai Károly